

38. Priponka *-njiv* se ne more zraven *-iv* posebej imenovati, ker je sploh ni; kajti *plesniv, prijazniv, ljubezniv* se izvajajo iz *plesen, prijazen, ljubezen* (Miklošič, II. 224.); *lažniv, (lažnjiv)* pa je iz *lažen*, stsl. *lažnъ*, (lažnik), po njih analogiji napravljen zraven prvotnega *lažnjiv*.¹⁾

Preveč pa zopet g. L. zahteva od šolske slovnice, češ v njej se naj razloži, zakaj se naj piše *ljubezniv*, ne: *ljubeznjiv*. V tem omahujejo namreč pisatelji in slovničarji. Janežič ima v 3. izdaji svoje slovnice (1864) *ljubezniv*, v nemško-slovenskem rečniku (1867) pa *ljubeznjiv* na prvem mestu; Wolf-Cigale: *ljubeznjiv*, Škrabec v Cvetju 1887, zv. 3: *ljubeznjiv*, a v Cvetju 1889, str. 27: *ljubezniv*. Vsled tega vpraša tudi ocenjevatelj moje knjige v listu „Dom in Svet“ II. str. 241., ali je oboje prav?

¹⁾ Dobro; a kako si naj to tolmači učenec iz slovnice, kjer piše gosp. dr. S. »laž — lažnjive?»

(Dalje prihodnjič.)

LISTEK.

Pesnik Gorazd je národu svojemu za Veliko noč podaril prekrasne piruhe. Kuji-garna Ig. pl. Kleinmayr in Fed. Bamberg v Ljubljani razpošilja namreč sledeče naznanilo: V naši založbi je izšla in se začne dné 3. malega travna razpošiljati knjiga:

Balade in romance

Napisal

Anton Aškerc.

Pesnik GORAZD (Anton Aškerc) je vzbudil zadnja leta s prekrasnimi svojimi pesniškimi proizvodi v Slovencih obče zanimanje. Plastično izrazovanje, lepa dikcija, blaglasni stiki, zdrav realizem in poseben epični talent dičijo vse njegove, iz narodnega življenja in slovenske zgodovine zajete pripovedne poezije, o katerih se je že večkrat izrekla želja, da bi jih pesnik v knjigo zbrane dal na svetlo. Ustrezajoči tej splošni želji, podajemo zdaj Slovencem nad deset in pol tiskovnih pôl obsezaajočo zbirko njegovih balad in romanc ter za-jedno vabimo na prijazno naročbo. — Cena broširani knjigi 1 glđ. 30 kr., v izvrjne plat-nice elegantno vezani pa 2 glđ.

Bralcem »Ljubljanskega Zvona« pač ni treba še posebej priporočati zgoraj ome-njenih »Balad in romanc«; saj je dični Gorazd vsem star in drag znanec, ki je z izbor-nimi proizvodi svojimi krasil list naš od njega prvega početka. Za danes zabeležujemo samo, da je že tolikrat zaželjena zbirka njegovih pripovednih poezij ugledala beli dan, prihodnjič izpregovorimo kaj več o nji.

Muzejsko društvo je imelo dné 2. prosinca t. l. shod, pri katerem sta predavala gospoda prof. A. Paulin in S. Rutar. Prvi je govoril o žužkojédih rastlinah v obče in s posebnim ozirom na tiste, ki rasejo na Kranjskem. V uvodu je predaval g. profesor, kakó se sploh hranijo rastline. Nekatere je priroda s posebnimi napravami usposobila, pridobivati za hrano potrebnega dušika neposredno od mrline raznih žužkov. Takóve

rastline se delé na tri vrste. V prvo spadajo mesó prebavljajoče živali-lovice, ker iz mnogih žléz, ki se nahajajo na površji lista, ali pa v listu prekrojenem za lovno orodje, oblivajo ujete živalce s tekočino, ki jih raztvorja takó, kakor jedila želódečni sok. Druge pa omreževajo žrtve svoje s protoplasemskimi nitkami, ki štrkajo skozi zeló drobne luknjice posebnih stanic, ki se nahajajo v otlínah. Protoplasemske nitke izsesajo takó rekoč ujete živalce, posebno močélke. Pri rastlinah tretje vrste strohné ujete živalce v mnogovrstno prikrojenem lovnem orodji in plinaste trohljenine, ki se pri tem tvorijo, vzprejemajo stanice.

Gospod predavatelj je potem opisaval podrobno rastline prve vrste, takozvane meso prebavljajoče živali-lovice, oziraje se na óne, ki so zastopane v kranjski flori. Semkaj spadajo: *Pinguicola vulgaris*, (dežica) in *flavescens*, *Drosera intermedia*, *Drosera rotundifolia* (Bled), *Drosera longifolia*. Posebno natanko je govoril g. predavatelj o tem, kakó se vedejo živalski organizmi, kadar pridejo na njih liste. Opozoril je tudi na druge sém spadajoče rastline, katere se nahajajo tudi na Kranjskem n. pr. *Saxifraga petraea* in *ascendens*, *Sempervivum montanum*, *Sallum villosum* in dr. Napósled je še razlagal ustròj nekaterih drugih zeló zanimivih žužkojedih rastlin, ki se prištevajo tuji flori, kakor *Dionaea muscipula*, *Aldrovandia vesicolosa*, *Drosophyllum lusitanicum*, *Nepenthes destillatoria*, *Nepenthes gracilis* in dr., med katerimi se prva in zadnja odlikujeta po tem, da je del péceljna prestrojen v vrčasto past. Gospod govornik je korenito in zanimivo predavanje svoje razjasnjeval z živopisanimi podobami, osušenimi in živečimi rastlinami, splošno pozornost pa je vzbudilo, ko je g. prof. razkazoval živečo »*Dionaea*«. Mnogobrojno zbrani poslušalci in tudi poslušalke so vzprejeli jedrnató znanstveno predajavanje z živahnimi dobrokllici; mnogi so izrazili željo, da bi g. profesor objavil izborni govor svoj v kakem slovenskem listu. — Jednako jedrnató in zanimivo je predaval gospod profesor *Simon Rutar* o trgovinskih odnošajih med Kranjsko in pomorskimi mesti ob Jadranskem morji v srednjem veku. Stari in novi pisatelji priznavajo, da ima Kranjska za trgovino in promet ugodno položje. Važno staro tržišče je bilo Devin (San Giovanni di Duino) ob skrajnem severnem zalivu Jadranskega morja. Ob času po preseljevanji národov stal je tukaj samostan s slavno rómarsko cerkvijo, kamor so prihajali rómariji od vseh krajev vpisovat se v sv. Marka izvorni evangelij, ki se še dandanes hrani v Čedadu. Toda še večjo važnost je dobil kraj, ko so se izpostavile še druge svetinje. Po poročilu pisatelja iz najstarejšega veka je bilo mesto dobro utrjeno ter imelo mnogo vojakov in prebivalcev. Sedaj stojé ondú tri ali štiri uboge kočé. Važno tržišče za kranjsko deželo je bil že v srednjem veku Trst, posebno v tem času, ko se je osvobodilo mesto škofijske nadoblasti, dalje Milje (Muggia), kjer je stala krasna bazilika, ki se je prištevala najlepšim v Avstriji, potem Koper in Piran; poslednji je slovel po umetelnosti svojih prebivalcev. Dandanes so prebivalci revni in ubogi in zadovoljni so z navadnimi ribami, a nekdej so bili imoviti, ker so zajemali bogastvo iz trgovine z ozadnjimi deželami. Omeniti je tudi Oglej, ki je pa skoro propal radi naval Hunov in Langobardov; največ je pa bilo mestu v kvaro, da se je posédalo obrézje in se kužil zrak. Na njega mesto so stopile Benetke, ki so že za Karla Debélega imele pravico, tržiťi po vsi frankovski državi. Hitro se je mesto razvilo za križárskih bojov, ko so prevažali Benečanje na svojih ladjah križárje v Palestino. Najbolj je Benetke povzdignila četrta križárska vojna. Leta 1278. prisvojili so si Benečani dalmatinske otoke in odslej so Jadransko morje nazivali obično »Beneški zaliv.« Tuji trgovci so morali Benečanom plačevati carino in najprej jim ponujati blago, a zato je republika skrbela za varnost cést in priléžno nočičšče. Ustanovili so dalje skladišča (fondaco dei Tedeschi), kjer so tuji trgovci shranjevali in prodajali blago. Leta 1408. poslali so celo Ljubljánčanje svojega mestnega

pisárja Nicolaja v Benetke, da bi smeli tudi kranjski trgovci tam izkladati svoje blago. Dotično izvirno pismo hrani tukajšnji muzej. Naposled je govoril g. predavatelj o prepiru med Trstom in Benetkami zaradi kupčije, kako blago so izvažali iz Kranjske in kako so v srednjem veku različni privilegiji ovirali kupčijo. Tudi to predavanje je vzprejelo poslušalstvo z živahnim priznanjem. Razprava predavateljeva bode dičila letošnje izvestje muzejskega društva.

Dne 22. svečana je predaval g. prof. *Julij Wallner* o »zadrugi ljubljanskih slikarjev in podobarjev v XVII. in XVIII. veku«. Kakor obrtniki snovali so slikarji in podobarji v Ljubljani zadrugo, koji je bil namen, umetniško obrtovanje omejiti na mal krog cehovnikov. To se razvidi iz pravil, katere je g. predavatelj našel v vicedomskem arhivu. Brez njihovega privoljenja se ni smel naseliti nobeden umetnik ne v Ljubljani, ne na deželi, in ako je cehoven mojster umrl, nadomestil ga je njegov sin ali pa tisti, ki se je oženil z vdovo. Da bi njih predpravice zadobile večjo veljavo, predložili so pravila mestnemu uradu v potrjenje. Potem je govornik navel iz davčnih in računskih knjižic mestnega arhiva slikarje in podobarje iz zadnje četrti XVII. veka, n. pr. Filipa Jakoba Jamška, Jovana Petra Gimplerja in druge. V umetniškem oziru je bil le prvi znamenit, olupšal je vodnjak pred mestno hišo, katerega so postavili meščani leta 1660.

Pri vseh svojih predpravicah vendar ni mogla uspevati zadruga. Ko so skoncá XVII. veka jeli v Ljubljani zidati novo stolno cerkev, izročila so se, ker niso bili domači umetniki sposobni, umetna dela tujcem, posebno laškim umetnikom. Njih vpliv je še le oživil umetniški čut domačih slikarjev. Izmed podobarjev in slikarjev, ki so potem v prvi polovici XVIII. veka delovali v Ljubljani, je imenovati: Jelovšek, Mencinger, Bombasio, Mislej in slavni Francesco Robba. O poslednjem je podal g. govornik mnogo zanimivih podrobnostij in popravil na podlagi arhivnih virov marsiktero krivo poročilo.

Glavnega mramornatega darilnika v sedanji frančiškanski cerkvi ni postavil de Giorgio, ampak Francesco Robba, prvi ni bil ne umetnik, ampak mesten plemič (patricij), ki je daroval v ta namen znatno svoto. Omenjal je tudi Misleja, ki je postavil portal in orjaka semeniškega poslopja. Naposled je razkazoval g. predavatelj nekatere miniaturne slike iz cehovne matice; med njimi se Grahovarjeve najbolj odlikujejo po izpeljavi in ukusu. Predavanje so vsprejeli poslušalci z glasnim priznanjem.

A. Kaspret.

Valvasor kot zgodovinar. Dne 20. sušca t. l. je v »Muzejskem društvu« v Ljubljani predaval g. profesor *Anton Kaspret* o *Valvasorji kot zgodovinarji*. Omenivši, kakó je Kranjska zaradi turške sile v 15. in 16. stoletji zaostala v občni omiki in v znánstvenem dolovanji, da ni mogla zategadelj poroditi nobenega slavnega zgodovino pisca, prešel je gospod predavatelj na Valvasorja, podal nam v kratkih potezah zgodovino njegovega rodu, opisal nam njegove studije in potovanja po Italiji in Franciji ter nam pojasnil, kako je prišel Valvasor do sklepa, opisati deželo Kranjsko. Potujé po tujih deželah, videl je, kakó malo znana je v tujini prelepa dežela kranjska; videl je pa tudi, da še tisti učenjaki, ki pišejo kaj o nji, večkrat poročajo napčne stvari. Izboren domoljub, ki ni znal za domovino svojo sukati samo meča, ampak tudi peró, vrhu tega posestnik mnogih graščin, namenil se je svetu opisati zgodovino in prirodne lepote vojvodine Kranjske, kar je storil v znamenitem svojem delu »Die Ehre des Herzogthums Krain«, ki je, natisnjeno v Norimbergu, prišlo na svetlo leta 1689., v štirih debelih zvezkih, na 3320 stranéh, okrašeno s 533 v baker vrezanimi podobami. Gospod profesor je ocenil vire, iz katerih je zajemal Valvasor, opisal nam mnogostranske ovire in zapreke, katere so mu delali nevedni njegovi vrstniki, ter pojasnil nam ogromne težave in stroške, katere je imel Valvasor, predno je zbral gradivo za monumentalno delo svoje. V drugem